

PUBLISKAIS PĀRSKATS

par sabiedriskā labuma organizāciju darbību 2022.gadā un aktualitātēm

1.	SLO un to darbības analīze	2
1.1.	SLO struktūra	2
1.2.	SLO statusa piešķiršanas un atņemšanas tendences	4
1.3.	SLO ieņēmumi	7
2.	Ziedotāji SLO.....	8
3.	SLO sistēmā nodarbinātie un nomaksātie nodokļi	11
4.	SLO darbības vērtēšana	13
5.	Sniegtais sabiedriskais labums	14
6.	SLO sistēmas aktualitātes.....	14
7.	Galvenie secinājumi	16

Finanšu ministrija veido valsts politiku un uzrauga valsts politikas īstenošanu sabiedriskā labuma jomā¹. Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk - VID) ir valsts pārvaldes institūcija, kurai tiek iesniegta informācija par katru konkrēto sabiedriskā labuma organizāciju (turpmāk - SLO) un tās darbību. Publiskais pārskats par SLO darbību 2022.gadā un aktualitātēm ir sagatavots, lai sniegtu informāciju gan SLO, gan SLO pretendentiem, gan ziedotājiem (arī potenciālajiem), Sabiedriskā labuma komisijas (turpmāk - SLK) locekļiem, kā arī plašākai sabiedrībai par SLO darbības sasniegtajiem rezultātiem, kas ļautu vispusīgāk izprast sabiedriskā labuma būtību un darbības apjomu, kā arī rezultātu izmaiņas pēdējo gadu laikā.

Sabiedriskā labuma organizāciju likums (turpmāk - SLO likums) stājās spēkā 2004.gada 1.oktobrī, un tā mērķis ir veicināt biedrību un nodibinājumu, kā arī reliģisko organizāciju un to iestāžu (turpmāk - organizācijas) sabiedriskā labuma darbību.

Likumdevējs ir noteicis, ka organizācijām, kas pretendē uz SLO statusu, ir jādarbjas SLO likumā noteiktajās sabiedriskā labuma darbības jomās. Sabiedriskā labuma darbība ir tāda darbība, kas sniedz nozīmīgu labumu sabiedrībai vai kādai tās daļai, it sevišķi, ja tā vērsta uz:

- labdarību;
- cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzību;
- pilsoniskas sabiedrības attīstību;
- izglītības, zinātnes, kultūras un veselības veicināšanu un slimību profilaksi;
- sporta atbalstīšanu, tajā skaitā augstu sasniegumu sporta, atbalstīšanu;
- vides aizsardzību;
- palīdzības sniegšanu katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās;

¹ Finanšu ministrijas 2018.gada 28.novembra reglamenta Nr.12-4/12 55.7.apakšpunkts

- sabiedrības, it īpaši trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu sociālās labklājības celšanu.

1. SLO UN TO DARBĪBAS ANALĪZE

SLO skaita izmaiņu dinamika parāda nemainīgu tendenci - no 2019.gada SLO skaits pakāpeniski samazinās. 2022.gada dati liecina, ka šī tendence joprojām turpinās (1.grafiks), attiecīgi SLO skaits samazinājies no 2006 organizācijām 2021.gadā līdz 1652 organizācijām 2022.gadā (skaits samazinājies par 354 organizācijām).

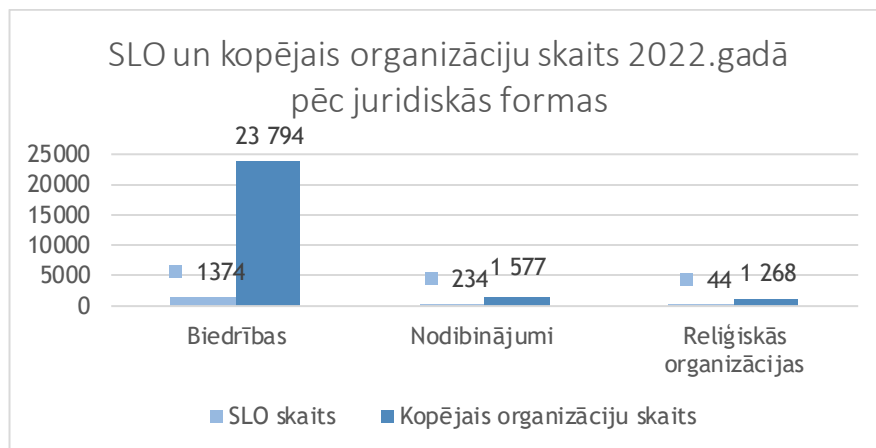

1.grafiks. SLO skaita izmaiņu dinamika, 2010.-2022.gads. Avots: VID dati

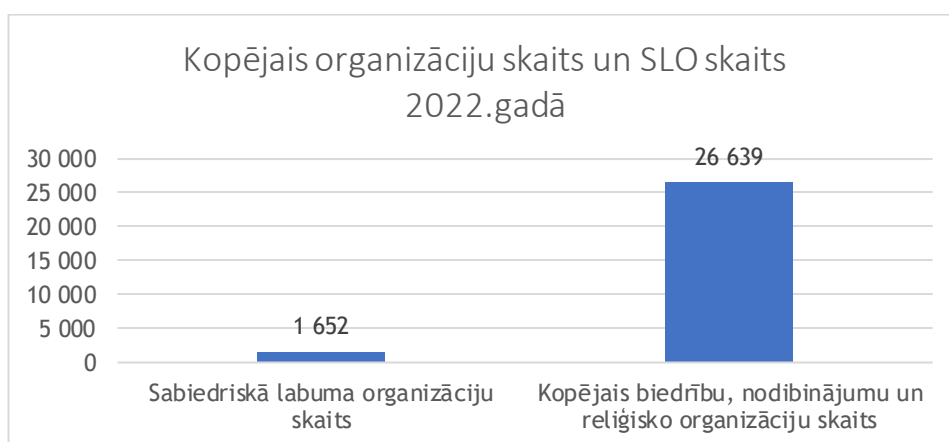
Kā redzams 1.grafikā, pēdējo četrus gadus laikā SLO skaits samazinājies būtiski - par 1133 organizācijām. Viens no galvenajiem SLO skaita samazināšanās iemesliem ir fakts, ka organizācijas pašas atsakās no SLO statusa.

1.1. SLO STRUKTŪRA

No 1652 SLO lielākais skaits organizāciju pēc juridiskās formas 2022.gadā bija 1374 biedrības (gadu iepriekš - 1682), tām seko 234 nodibinājumi (gadu iepriekš - 268) un 44 reliģiskās organizācijas (gadu iepriekš - 56) (skatīt 2.grafiku). Kopumā Latvijā 2022.gadā bija reģistrētas 26 639 biedrības, nodibinājumi un reliģiskās organizācijas (skatīt 3.grafiku), no tām 23 794 biedrības, 1577 nodibinājumi un 1268 reliģiskās organizācijas. No kopējā organizāciju skaita SLO īpatsvars ir 6.2%. Kā redzams 2.grafikā, vislielākais SLO īpatsvars ir nodibinājumu segmentā, proti, gandrīz 15%, biedrību - gandrīz 6% un reliģisko organizāciju - 3%.

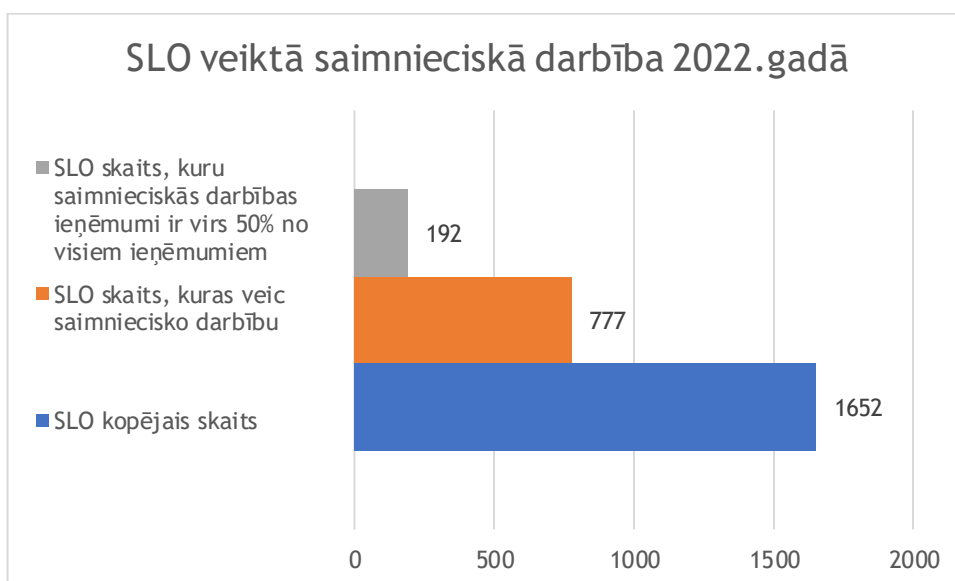

2.grafiks. SLO un kopējais organizāciju skaits 2022.gadā pēc juridiskās formas . Avots: VID dati

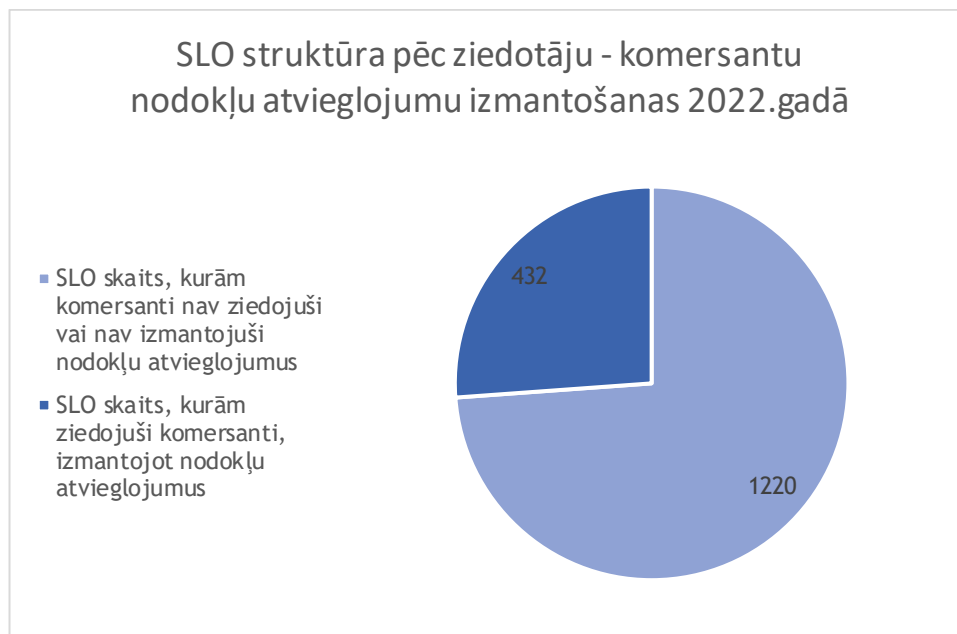

3.grafiks. Kopējais organizāciju skaits un SLO skaits 2022.gadā. Avots: VID dati

Vērtējot SLO struktūru pēc saimnieciskās darbības veiktajām aktivitātēm, var secināt, ka mazāk kā puse SLO veic saimniecisko darbību un apmēram tikai katrai astotajai SLO saimnieciskās darbības ieņēmumi ir virs 50% no visiem ieņēmumiem (skatīt 4.grafiku).

4.grafiks. SLO veiktā saimnieciskā darbība 2022.gadā. Avots: VID dati uz 09.01.2024.

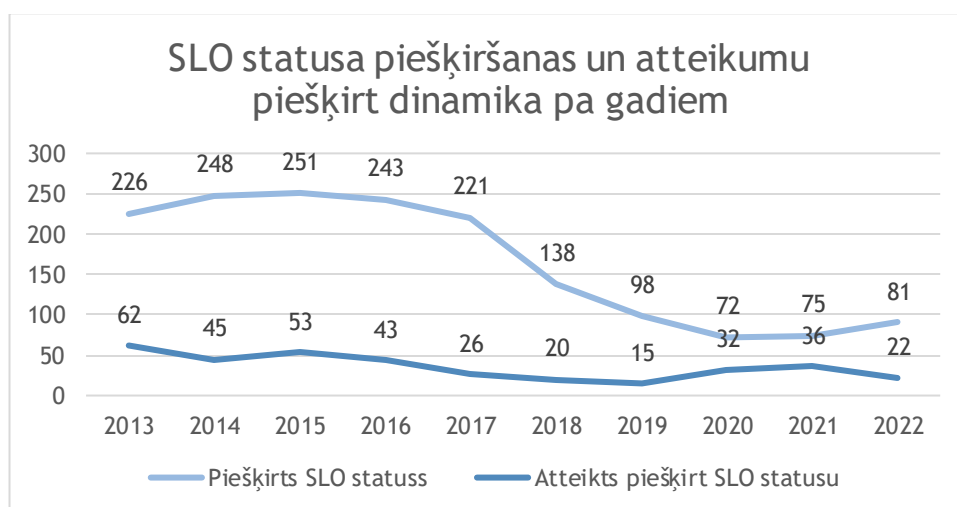
5.grafiks. SLO struktūra pēc ziedotāju - komersantu nodokļu atvieglojumu izmantošanas 2022.gadā. Avots: VID dati.

SLO, kuru ziedotāji - juridiskās personas izmanto uzņēmuma ienākuma nodokļu atvieglojumus, ir tikai viena ceturtdaļa no visām SLO.

1.2. SLO STATUSA PIEŠĶIRŠANAS UN ATŅEMŠANAS TENDENCES

2022.gadā ir pieņemts 81 lēmums par SLO statusa piešķiršanu. Atšķirībā no iepriekšējiem diviem gadiem (2020. un 2021.gadā), kad organizāciju skaits, kuras ieguva SLO statusu, bija samazinājies, attiecīgi tika piešķirti 72 un 75 SLO statusi, 2022.gadā to skaits ir palielinājies (skatīt 6.grafiku).

Līdz ar to var secināt, ka, lai arī kopējais SLO skaits pēdējos gados samazinās, organizāciju vajadzība un interese sniegt sabiedrisko labumu un attiecīgi iegūt SLO statusu nav samazinājusies un, kā pierāda 2022.gada dati, tieši otrādi - ir pieaudzis organizāciju skaits, kuru mērķis ir sniegt sabiedrisko labumu.

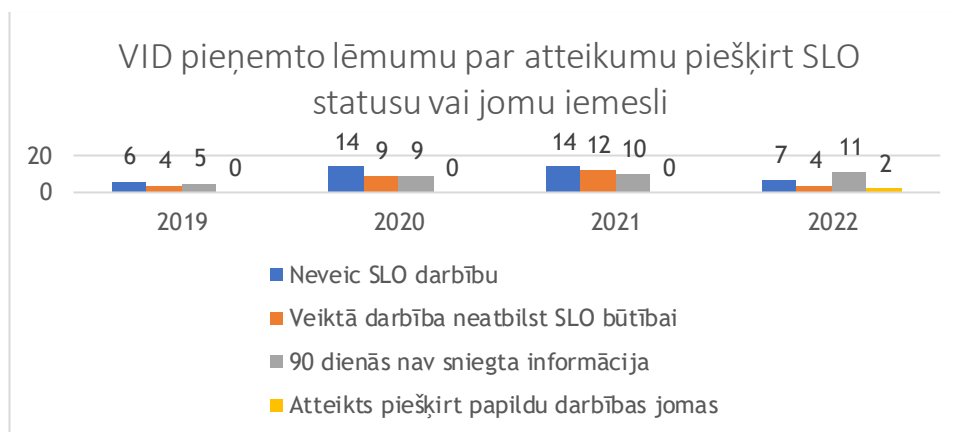

6.grafiks. SLO statusa piešķiršanas un atteikumu piešķirt dinamika pa gadiem, 2013. - 2022.gads. Avots: VID dati

2022.gadā ir atteikts piešķirt SLO statusu 22 organizācijām, savukārt 2021.gadā atteikumu saņēma 36 organizācijas, kas norāda uz to, ka organizācijas ir kļuvušas informētākas par sabiedriskā labuma jomu un ir izvērtējušas organizācijas atbilstību SLO statusam pirms iesniegt iesniegumu par SLO statusa piešķiršanu.

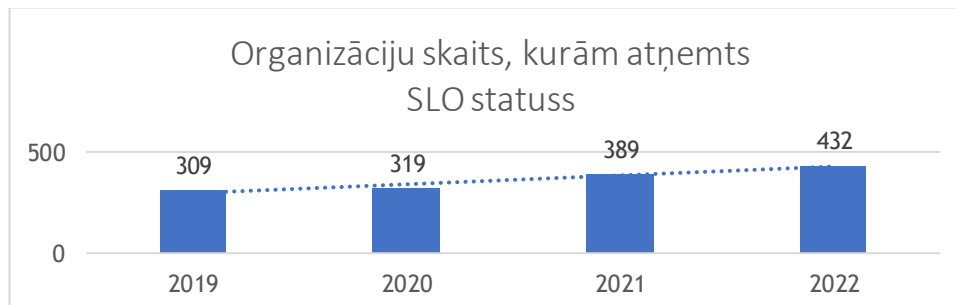
Puse no atteikumu saņēmušajām organizācijām normatīvajos aktos noteiktajās 90 dienās nav sniegušas atbildi uz VID lūgto papildus informāciju par SLO darbību (skatīt 7.grafiku). Septiņas organizācijas vēl neveic SLO darbību, proti, tām ir bijuši tikai plāni un nav skaidra rīcība mērķu sasniegšanai. Lielākā daļa šajā kategorijā ir organizācijas, kas dibinātas gadā, kad lūgts piešķirt SLO statusu. Savukārt četru organizāciju veiktā darbība neatbilst SLO būtībai, piemēram, tās sniedz aizdevumus saistītām personām, tās galvenokārt pārstāv biedru intereses, tām ir nodokļu parādi vai tās veic pasākumus, kuru laikā reklamē savus komercuzņēmumus vai arī piedāvātā aktivitātes tikai par maksu.

2022.gadā atšķirībā no iepriekšējiem trim gadiem ir atteikts arī piešķirt papildu sabiedriskā labuma darbības jomu - attiecīgi atteikumu saņēmušas divas organizācijas.

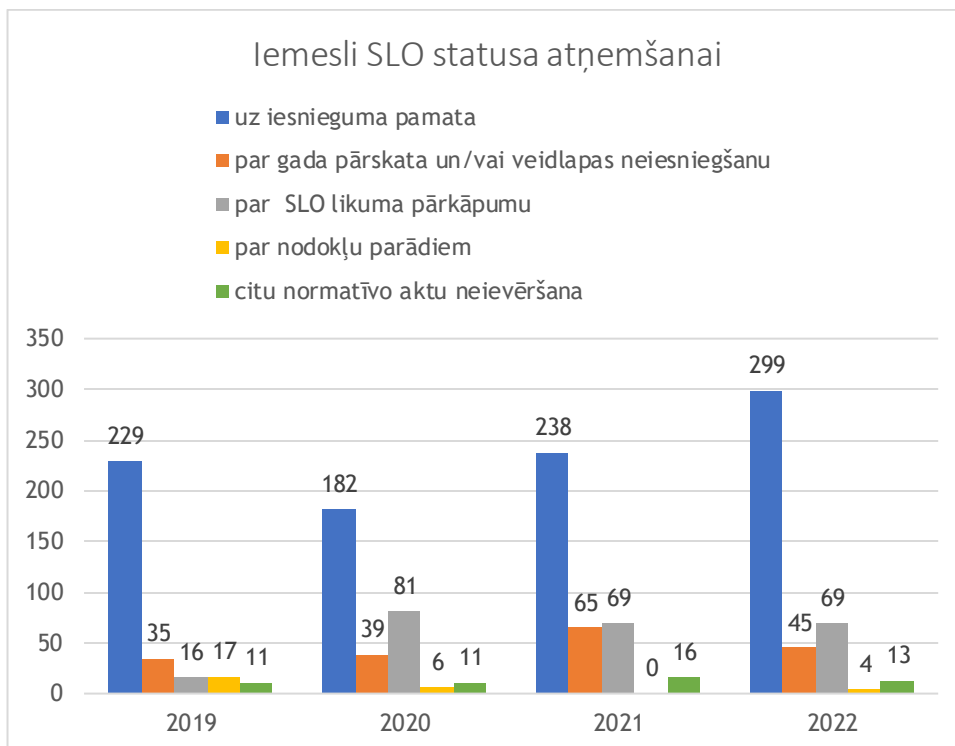

7.grafiks. VID pieņemto lēmumu par atteikumu piešķirt SLO statusu vai jomu iemesli, 2019. -2022.gads. Avots: VID dati

Pēdējo četru gadu laikā uzskatāmi turpinās tendence palielināties organizāciju skaitam, kurām atņemts SLO statuss. 2022.gadā SLO statuss ir atņemts 432 organizācijām un tas ir par 43 organizācijām vairāk nekā gadu iepriekš, kad statuss tika atņemts 389 organizācijām (8.grafiks).

8.grafiks. Organizāciju skaits, kurām atņemts SLO statuss, 2019.-2022.gads. Avots: VID dati

9.grafiks. Iemesli SLO statusa atņemšanai, 2019. -2022.gads. Avots: VID dati

SLO statuss galvenokārt tiek atņemts uz pašu SLO iesnieguma pamata - 2022.gadā šādu organizāciju skaits bija 299, un tas ir lielākais skaits pēdējo četrus gadus laikā (skatīt 9.grafiku). Pēdējos gados VID veic padziļinātu un kompleksu SLO darbības izvērtēšanu un pārbaūžu rezultātā ir konstatējis, ka daļa organizāciju, kurām SLO statuss ir piešķirts pirms vairākiem gadiem, faktiski vairs neveic sabiedriskā labuma darbību.

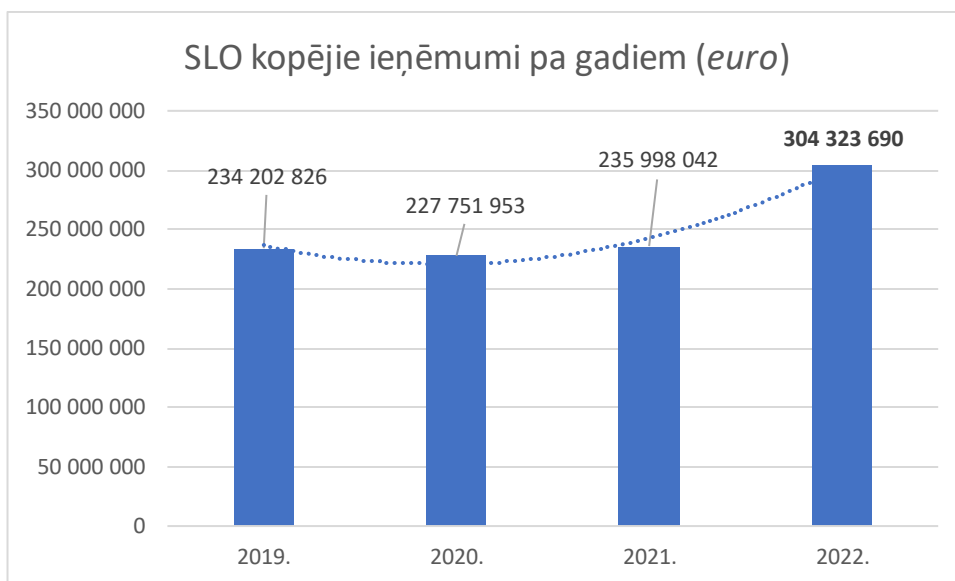
2022.gadā 69 organizācijām SLO statuss atņemts par SLO likuma pārkāpumiem. Galvenie SLO likuma pārkāpumi saistīti ar līdzekļu izlietošanu biedru interesēm, darījumu slēgšanu starp iesaistītām personām, saimnieciskās darbības veikšanu, kas nav saistīta ar sabiedrisko labumu vai arī nav sniegta informācija par veikto sabiedriskā labuma darbību. Pārkāpumi arī saistīti ar papildu informācijas nesniegšanu un pārskatu precizējumu neveikšanu, ja konstatētas būtiskas neatbilstības. Ir gadījumi, kad konstatēta nepieciešamība veikt pretpienākumus pret ziedotāju vai kredītiestādes konta datus nesakrīt ar gada pārskatos sniegto informāciju. Tāpat nereti nav norādīts sabiedriskā labuma guvēju skaits vai gada pārskats iesniegts bez skaitliskām vērtībām. Atsevišķos gadījumos secināts, ka SLO nav organizējis konkrētus pasākumus un aktivitātes sabiedriskā labuma darbības jomās vai SLO pārkāpis mantas un finanšu līdzekļu izlietošanas ierobežojumus vai nodevis līdzekļus komercdarbības atbalstam.

2022.gadā 45 organizācijas pēc VID atgādinājuma nav iesniegušas gada pārskatus un/vai veidlapu atbilstoši Ministru kabineta 2020.gada 5.maija noteikumiem Nr.407 "Noteikumi par biedrības, nodibinājuma, reliģiskās organizācijas vai tās iestādes iepriekšējā gada darbības pārskata un turpmākās darbības plāna veidlapas paraugu". Līdz ar to nav iespējams konstatēt, vai ir veikta sabiedriskā labuma darbība. Trīspadsmit gadījumos tematisko pārbaūžu laikā konstatēti būtiski normatīvo aktu pārkāpumi, kas pārsvarā saistīti ar saimnieciskās darbības veikšanu ar peļņas gūšanas

raksturu. 2022.gadā arī fiksēta aizdomīgu darījumu veikšana SLO, piemēram, saistībā ar starptautisko organizāciju noteiktajām sankcijām vai pretvalstisku darbību.

1.3. SLO IEŅĒMUMI

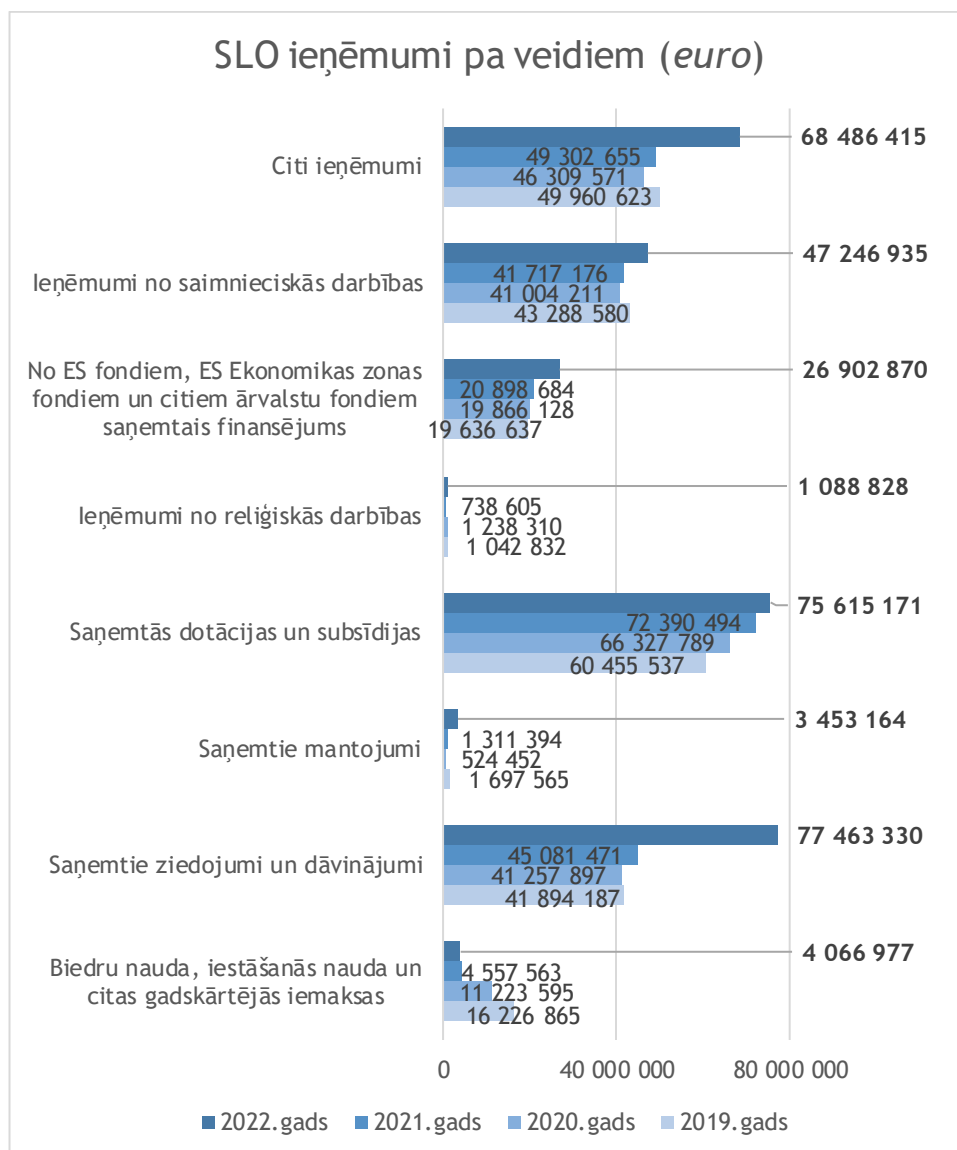
2022.gadā SLO ieņēmumi pieauga par 22.4% jeb 68,3 milj. *euro* līdz 304,3 milj. *euro*, tādējādi tika uzstādīts SLO ienākumu rekords (skatīt 10.grafiku). Līdz šim SLO ienākumu līmenis svārstījās tikai nedaudz (10.grafiks) un 2020.gada kritumu varēja izskaidrot ar Covid-19 pandēmijas radītajām sekām.

10.grafiks. SLO kopējie ieņēmumi pa gadiem (*euro*), 2019.-2022.gads. Avots: VID dati

Izvērtējot 2022.gada SLO ieņēmumus pa veidiem (11.grafiks) redzams, ka būtiski pieauguši ienākumi “Saņemto ziedojumu un dāvinājumu” kategorijā. Ja iepriekšējos gados ziedojumu summas bija salīdzinoši nemainīgas, tad 2022.gadā ir straujš kāpums - par vairāk nekā 30 milj. *euro* jeb 42%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, sasniedzot 77,5 milj. *euro* robežu.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nozīmīgi pieauguši arī ienākumi no saimnieciskās darbības - par 6 milj. un tie sasniedz 47,2 milj. *euro*, kā arī ienākumi no ārvalstu fondiem - pieaugums par 6 milj. *euro* un sasniegta 26,9 milj. *euro* robeža. Ja ziedojumu apjoma pieaugums ir saistīts ar Latvijas aktīvo ziedošanu Ukrainas atbalstam, tad ienākumu pieaugums no ārvalstu fondiem varētu liecināt gan par ES atbalsta pieaugumu, gan to, ka organizācijas ir kļuvušas aktīvākas šo līdzekļu piesaistē.

11. grafiks. SLO ieņēmumi pa veidiem (euro), 2019. -2022. gads. Avots: VID dati

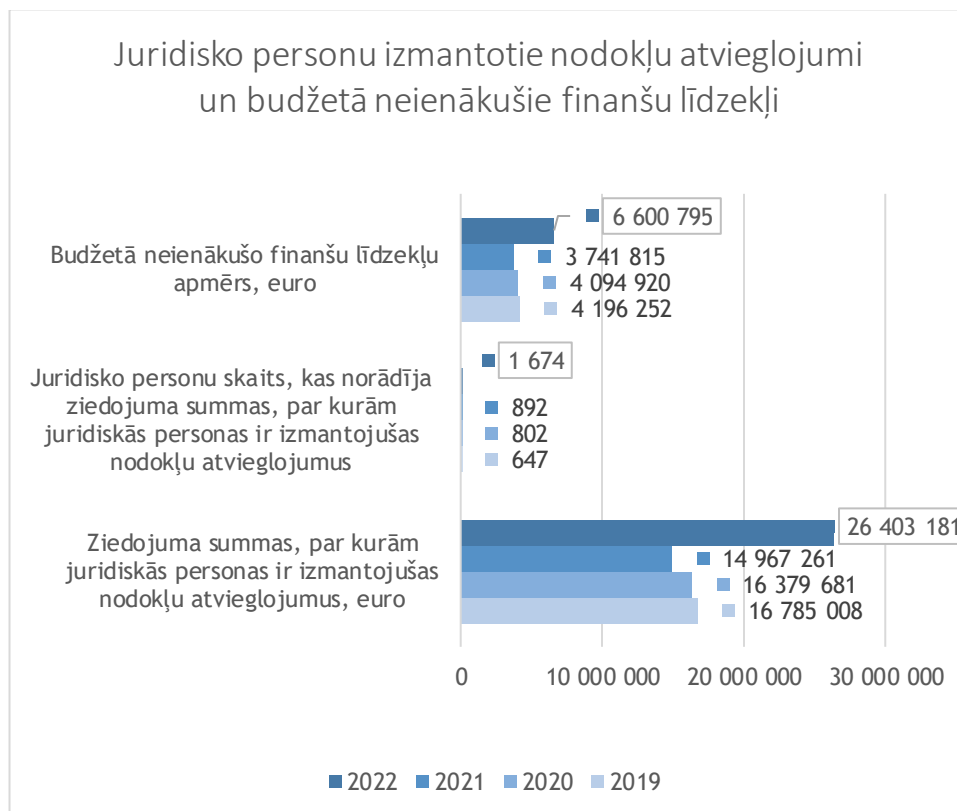
Stabilu un ilgtspējīgu SLO darbību nodrošina daudzveidīga pieejamo finanšu avotu izmantošana. Katra konkrētā SLO individuāli izvēlas savas sabiedriskā labuma darbības finansēšanas avotus.

2. ZIEDOTĀJI SLO

Latvijā vēsturiski ziedošanas kultūra balstās uz iespēju izmantot valsts noteiktos nodokļu atvieglojumus ziedotāju motivēšanai. Atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem ziedojumu piesaiste SLO statusu ieguvušajām organizācijām tiek veicināta ar tiesībām ziedotās summas ziedotājam iekļaut iedzīvotāju ienākuma nodokļa (turpmāk - IIN) aprēķinā attaisnotajos izdevumos un uzņēmumu ienākuma nodokļa (turpmāk - UIN) aprēķinā, samazinot ar UIN apliekamo bāzi (2 metodes) vai samazinot par pārskata gadā aprēķinātajām dividendēm aprēķināto UIN, tādējādi samazinot valsts budžetā maksājamo UIN summu.

2022.gadā saistībā ar atvieglojumu piemērošanu juridiskajām personām - ziedotājiem valsts budžetā neienākušo finanšu līdzekļu apmērs sasniedza 6,6 milj. *euro* un tas par gandrīz trīs miljoniem jeb 44% pārsniedza 2021.gadā valsts budžetā neienākušo finanšu līdzekļu apmēru (skatīt 12.grafiku).

Galvenais pieauguma iemesls ir juridisko personu aktīva palīdzība Ukrainai un Ukrainas sabiedrībai pēc kara sākšanās 2022.gada 24.februārī.

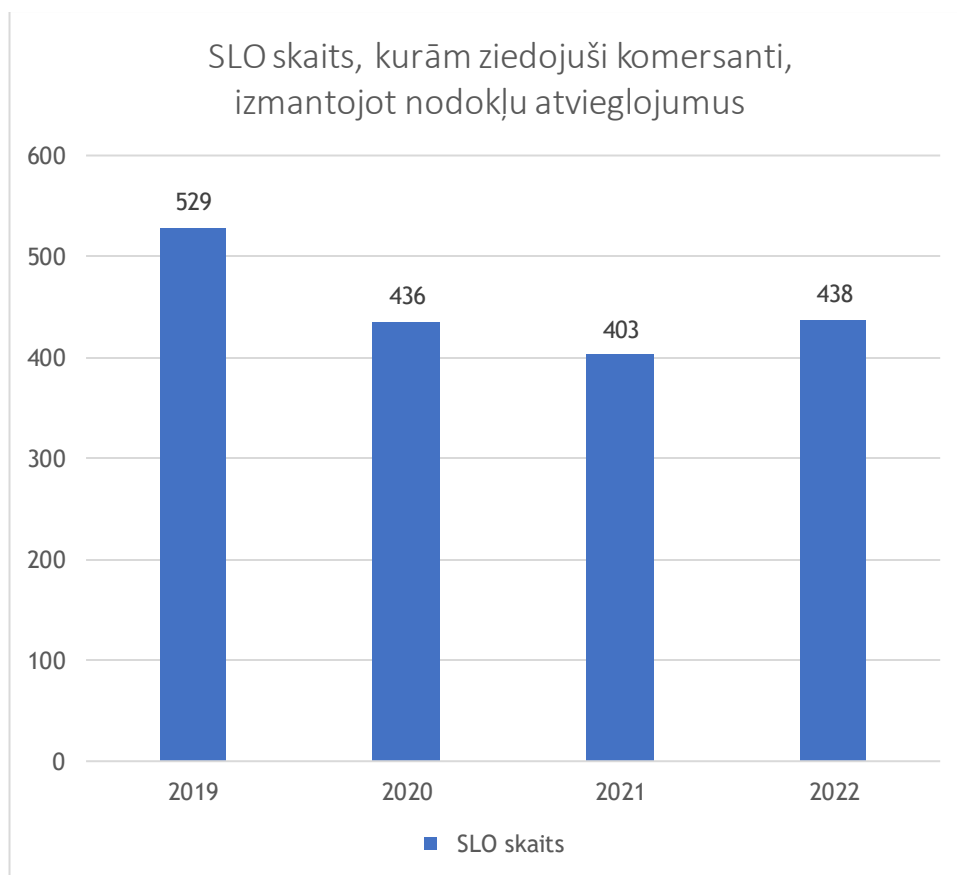
12.grafiks. Juridisko personu izmantotie nodokļu atvieglojumi un budžetā neienākušie finanšu līdzekļi (*euro*). 2019. - 2022.gads. Avots: VID dati.

Turklāt 2022.gada martā Saeima pieņēma Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumu, kas cita starpā paredz arī atvieglojumus attiecībā uz juridisko personu tiesībām ziedot. Biedrībām un nodibinājumiem ir noteiktas tiesības dāvināt (ziedot) finanšu līdzekļus vai mantu vispārējam atbalstam Ukrainas sabiedrībai ārpus statūtos noteiktajiem mērķiem un pieņemt no fiziskajām un juridiskajām personām ziedojumus un dāvinājumus vispārējam atbalstam Ukrainas sabiedrībai. Tām ir piešķirtas tiesības gada pārskata sadaļā "Ziedojumu un dāvinājumu pārskats" nesniegt identifikācijas ziņas par ziedojumu un dāvinājumu devējiem. Tāpat Publiskas personas kapitālsabiedrībai, kapitālsabiedrībai, kurā publiskas personas daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopumā pārsniedz 50 procentus, kā arī kapitālsabiedrībai, kurā vienas vai vairāku publisku personu kapitālsabiedrību daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopumā pārsniedz 50 procentus, ir tiesības dāvināt (ziedot) finanšu līdzekļus vai mantu vispārējam atbalstam Ukrainas sabiedrībai. Turklāt Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 11. panta trešās daļas 1. un 3. punktā minētā finanšu ministra atļauja nebija nepieciešama, ja

šajos punktos minētā kapitālsabiedrība dāvina (ziedo) finanšu līdzekļus vai mantu vispārējam atbalstam Ukrainas sabiedrībai².

Kā redzams 12.grafikā, 2022.gadā nodokļu atvieglojumus juridiskās personas izmantojušas par ziedojumiem 26,4 milj. *euro* apmērā. 2022.gadā būtiski - gandrīz uz pusi - pieaudzis arī juridisko personu ziedotāju skaits, kas izmantojušas nodokļu atvieglojumus - pieaugums no 892 juridiskām personām 2021.gadā līdz 1674 juridiskām personām - 2022.gadā.

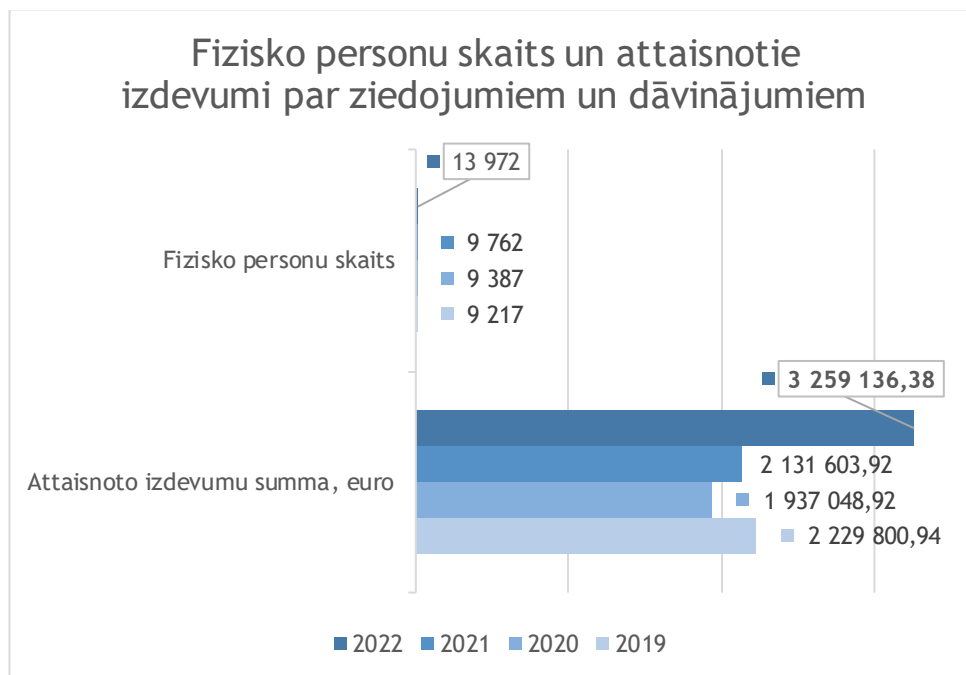
Lai arī būtiski pieaudzis juridisko personu skaits un ziedojumu summas, SLO skaits, kurām ziedots 2022.gadā, nav palielinājies tik strauji - pieaugums par 35 SLO (skatīt 13.grafiku). Līdz ar to var secināt, ka liela daļa uzņēmēju uzticas SLO, kurām jau ir pieredze un kurām uzņēmēji jau ir ziedojuši iepriekš. No otras puses ir pozitīvi vērtējams fakts, ka 2022.gadā par 35 organizācijām tomēr ir palielinājies to SLO skaits (salīdzinot ar gadu iepriekš), kurām uzņēmēji ir ziedojuši, saņemot nodokļu atvieglojumus. Tas nozīmē, ka 2022.gadā ir pieaudzis aktīvu ziedojumu saņēmēju SLO skaits, kuras nodrošina ziedojumu (dāvinājumu) lietderīgu izmantošanu konkrētam sabiedriskajam labumam.

13.grafiks. SLO skaits, kurām ziedojuši komersanti, izmantojot nodokļu atvieglojumus, 2019. - 2022.gads. Avots: VID dati.

² Atbilstoši veiktajiem grozījumiem Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā no 2024.gada 1.janvāra prasība šā likuma 11.pantā minētajos gadījumos saņemt finanšu ministra atļauju ir atcelta.

VID dati, kas apskatāmi 14.grafikā, liecina, ka arī fizisko personu attaisnoto izdevumu par ziedojumiem un dāvinājumiem summa 2022.gadā ir būtiski pieaugusi, salīdzinot ar iepriekšējo gadu - no 2,1 milj. *euro* līdz 3,3 milj. *euro* jeb par 1,2 miljonu *euro*. Arī ziedotāju skaits 2022.gadā pieaudzis par vairāk nekā četriem tūkstošiem. Fizisko personu pieaugošo ziedojumu skaits gan naudas izteiksmē, gan ziedotāju skaitā arī galvenokārt ir izskaidrojams ar ziedojumu aktivitāšu Ukrainas atbalstam pieaugumu.

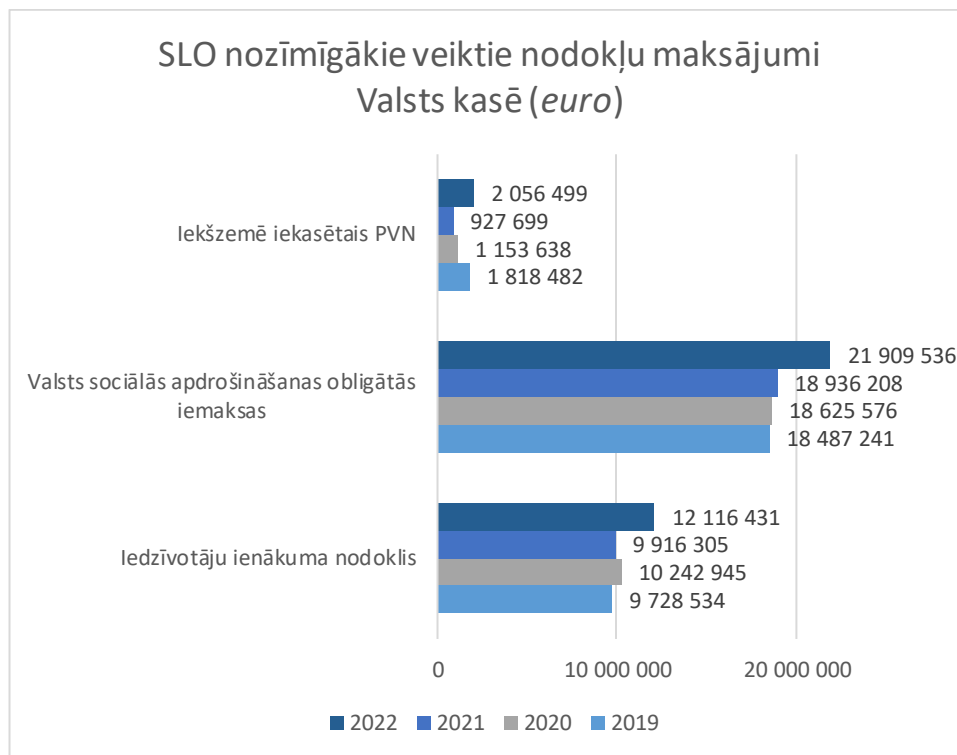
14. grafiks. Fizisko personu skaits un attaisnotie izdevumi par ziedojumiem un dāvinājumiem (*euro*), 2019. - 2022. gads. Avots: VID dati.

3. SLO SISTĒMĀ NODARBINĀTIE UN NOMAKSĀTIE NODOKĻI

Kā jebkurai juridiskai personai, lai tā varētu darboties un veikt noteiktas funkcijas, ir nepieciešami cilvēkresursi - tiek algoti darbinieki. Tas attiecas arī uz SLO, kas veic aktīvu un regulāru darbību. Attiecīgi par algotiem darbiniekiem SLO rodas pienākums aprēķināt un nomaksāt IIN, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (turpmāk - VSAOI).

SLO, kas veic saimniecisko darbību, ir arī pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk - PVN) maksātāja, taču tā ir tiesīga kā jebkurš iekšzemes nodokļa maksātājs neregistrēties VID PVN maksātāju reģistrā, ja tās veikto ar nodokli apliekamo preču piegāžu un sniegto pakalpojumu kopējā vērtība iepriekšējo 12 mēnešu laikā nav pārsniegusi 50 000 *euro*. Ar PVN neapliek arī preču piegādes un pakalpojumu sniegšanu bērnu un jauniešu tiesību aizsardzības mērķiem, ko veic SLO.

SLO darbības rezultātā var rasties pienākums aprēķināt un maksāt arī citus nodokļus (UIN, transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis, dabas resursu nodoklis u.c.).

15.grafiks. SLO nozīmīgākie veiktie nodokļu maksājumi Valsts kasē (euro), 2019. - 2022.gads. Avots:VID dati.

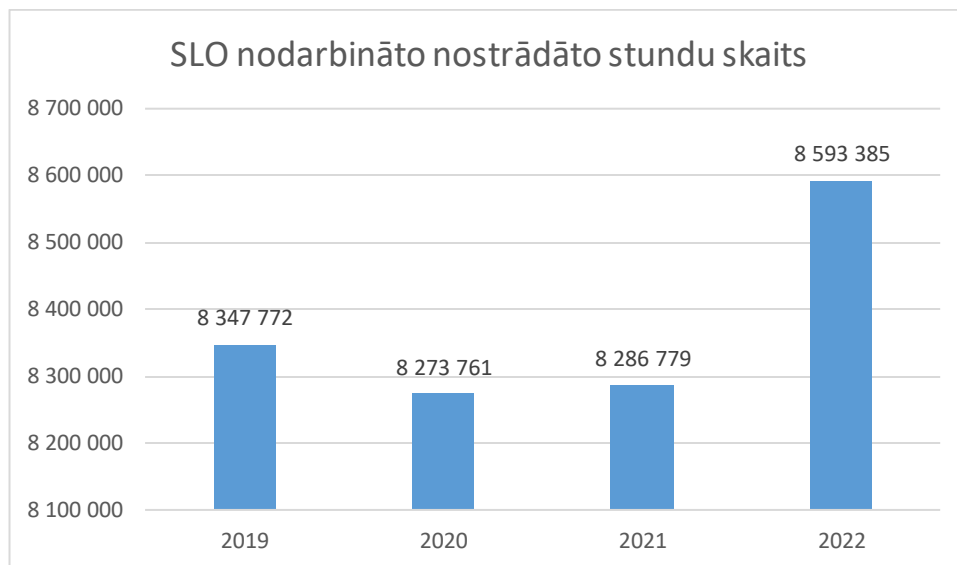
No VID sniegtās informācijas (15.grafiks) var secināt, ka lielākais nodokļu apjoms, ko SLO 2022.gadā ir iemaksājuši valsts budžetā, ir VSAOI - 21,9 milj. *euro*, IIN - 12,1 milj. *euro* un iekšzemē iekasētais PVN - 2 milj. *euro*. Kā redzams 15.grafikā, 2022.gadā ir notikušas ieņēmumu augšupejošas izmaiņas visos trīs nodokļu veidos, salīdzinot ar gadu iepriekš.

Lai arī pieaudzis samaksāto darbaspēka nodokļu apmērs, SLO nodarbināto skaits un SLO skaits, kuras nodarbina darbiniekus, 2022.gadā ir samazinājies. Ja SLO vidējais nodarbināto darbinieku skaits, salīdzinot ar 2021.gadu, ir samazinājies par 140 darbiniekiem no 8677 darbiniekiem līdz 8537 darbiniekiem jeb 1,6% (16.grafiks), tad SLO skaits, kuras nodarbina darbiniekus, ir samazinājies par 126 SLO - no 886 līdz 760 SLO jeb 14,2%.

No kopējā SLO skaita algotus darbiniekus attiecīgi nodarbina mazāk nekā puse jeb 46% SLO.

16.grafiks. SLO vidējais darbinieku skaits un SLO skaits, kuras nodarbināja algotus darbiniekus, 2019. - 2022.gads. Avots: VID dati.

17.grafiks. SLO nodarbināto nostrādāto stundu skaits, 2019. - 2022.gads. Avots: VID dati

Lai arī SLO nodarbināto skaits 2022.gadā ir samazinājies par gandrīz 2% līdz 8537 darbiniekiem (skatīt 16.grafiku), savukārt par 3,5% ir pieaudzis SLO nodarbināto nostrādāto stundu skaits (17.grafiks), kas liecina, ka ir pieaugusi darbinieku noslodze SLO darbā.

4. SLO DARBĪBAS VĒRTĒŠANA

Atbilstoši Latvijas normatīvajiem aktiem VID un SLK ir deleģēta funkcija uzraudzīt SLO darbību - sekot līdzi un pārliecināties par valsts motivējošu mehānismu lietderīgu izmantošanu atbilstoši sabiedriskā labuma mērķiem, kā arī sniegt konsultatīvo atbalstu SLO, lai tās pildītu tiesību aktos noteiktās prasības. VID un SLK izvērtē SLO darbības atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, vērtējot divus neatņemamus elementus: gan finanšu datus, gan nefinanšu rādītājus. SLK ir pārstāvētas gan valsts, gan nevalstiskās organizācijas un tās locekļi regulāri piedalās sēdēs, lai izvērtētu sasniegto sabiedrisko labumu, kā arī lemtu par SLO statusa piešķiršanu vai atņemšanu.

Informācija par SLK veiktajiem SLO uzraudzības pasākumiem un paveikto 2022.gadā liecina, ka kopumā organizētas 32 SLK sēdes, no kurām notikušas 28 sēdes. Atsevišķas sēdes vairākkārt pārceltas SLK locekļu kvoruma trūkuma dēļ. Kopumā izskatīti 2980 SLO darbības pārskati (arī par iepriekšējiem gadiem).

Divas reizes rīkotas ārkārtas SLK sēdes saistībā ar notiekošo karu Ukrainā, lai izskatītu biedrības "Vienoti Ukrainai" iesniegumu par SLO statusa piešķiršanu un biedrības "Tavi draugi" iesniegumu par sabiedriskā labuma statusa piešķiršanu.

SLK iesaiste SLO darbības uzraudzībā.

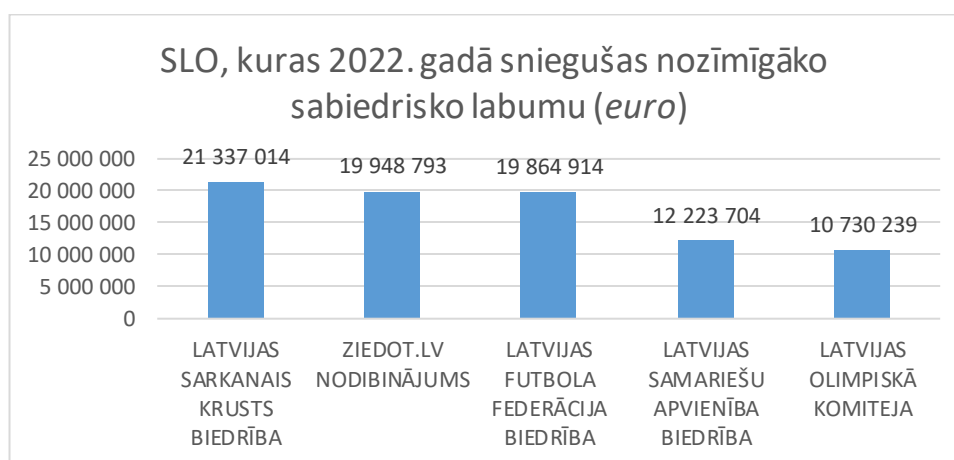
VID sagatavo un nosūta SLK locekļiem konspektīvu aprakstu par SLO statusa pretendentu veikto darbību pieteiktajās jomās, kā arī izvērtējumu par sēdē iekļautajiem gada pārskatiem.

Uz SLK sēdēm tiek pieaicināti organizāciju, kas pretendē uz SLO statusa iegūšanu, pārstāvji, lai sniegtu informāciju par paveikto darbu un atbildētu uz SLK locekļu interesējošiem jautājumiem

Atsevišķos gadījumos SLO pārskata izskatīšanas procesā, uz SLK sēdi tiek uzaicināts arī attiecīgās organizācijas pārstāvis.

5. SNIEGTAIS SABIEDRISKAIS LABUMS

Lai arī kopumā SLO skaits Latvijā ir neliels - 1652 SLO, to sniegtais sabiedriskais labums ir nozīmīgs. Kā būtiskākais apliecinājums tam ir biedrības ar SLO statusu “Latvijas Sarkanais krusts” sniegums. Biedrība 2022.gadā ir sniegusi sabiedrisko labumu 21,3 milj. *euro* apjomā, nodibinājums “Ziedot.lv” - 19,94 milj. *euro* apjomā. Šīs abas organizācijas 2022.gadā ir bijušas aktīvākās, sniedzot atbalstu Ukrainai un Ukrainas bēgļiem Latvijā. **SLO bija tās organizācijas, kuras ātri varēja mobilizēties un piedāvāt palīdzību gan Ukrainai, gan Ukrainas bēgļiem.** Kā norādīts biedrības “Latvijas Sarkanais krusts” gada pārskatā, organizācija no pirmajām kara dienām aktīvi iesaistījās procesos, izmantojot Starptautiskā Sarkanā Krusta un Sarkanā Pasmēness kustības kompetenci un pieredzi. Pirmkārt, organizācija aktīvi nodibināja kontaktus ar Ukrainas Sarkanā krustu un organizēja savu darbību atbilstoši viņu aktuālām vajadzībām. Otrkārt, koordinēja palīdzību ar citām Sarkanā krusta starptautiskām organizācijām, darbību veicot divos galvenajos virzienos – sniedzot palīdzību tiem civiliedzīvotājiem, kas atrodas Ukrainā un tiem bēgļiem, kas ieradušies Latvijā.

18.grafiks. SLO, kuras 2022. gadā sniegušas nozīmīgāko sabiedrisko labumu (*euro*). Avots: VID dati.

6. SLO SISTĒMAS AKTUALITĀTES

Latvijā ir valstiski svarīgi sakārtot SLO jomu. Būtiski ar efektīviem instrumentiem atbalstīt pilsoniskās aktivitātes un vēlmi veikt ziedojumus, piedalīties brīvprātīgajā darbā, īstenojot svarīgus sabiedrībai nozīmīgus sabiedriskā labuma darbus. Rezultātā Finanšu ministrijas vadībā tika izstrādāts informatīvais ziņojums “Par sabiedriskā labuma organizāciju darbību un attīstību” (turpmāk - [Ziņojums](#)), kas apstiprināts Ministru kabineta 2022.gada 29.novembra sēdē (protokols Nr. 61, 30. §). Atbilstoši Ministru kabineta 2022.gada 29.novembra sēdes protokollēmumam uzturētajiem uzdevumiem, norit darbs pie likumprojekta “Grozījumi Sabiedriskā labuma organizāciju likumā” (tiesību akta lietas ID TAP-23-TA-3173) izstrādes, ievērojot Ziņojumā paredzētās izmaiņas sabiedriskā labuma sistēmā. Tajā skaitā grozījumi tiks veikti arī Uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā un likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”.

Minētais likumprojekts paredz:

- divpakāpju SLO sistēmas ieviešanu;
- skaidrus nosacījumus SLO iespējām veikt saimniecisko darbību, atsevišķos gadījumos arī 100% saimniecisko darbību;
- sabiedriskā labuma sistēmas sakārtošanu, kas nodrošinās, ka sistēmā darbojas tikai tādas organizācijas, kuru mērķis ir sabiedriskā labuma sniegšana.

Divpakāpju SLO sistēma sniegs organizācijām tiesības izvēlēties pakāpi un attiecīgi atbilstošu privilēģiju un uzraudzības līmeni. Tām SLO, kuru ienākumu avots nav ziedojumi, un attiecīgi netiek izmantoti nodokļu atvieglojumi ziedotājiem, un kuras neveic dominējošo saimniecisko darbību, uzraudzības process tiks vienkāršots. Grozījumus likumprojektā paredzēts pieņemt 2024.gadā.

Jaunie nosacījumi attiecībā uz VID iesniedzamajiem SLO organizāciju gada pārskatiem piemērojami, sākot ar 2023.gada pārskata gadu. Iepriekš minēto nosaka Ministru kabineta 2022.gada 14.jūlija noteikumi Nr.439 “Noteikumi par biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskatiem un grāmatvedības kārtošanu vienkāršā ieraksta sistēmā”. Attiecībā uz reliģiskajām organizācijām attiecas Ministru kabineta 2022.gada 21.jūnija noteikumi Nr.380 “Noteikumi par reliģisko organizāciju un to iestāžu gada pārskatiem un grāmatvedības kārtošanu vienkāršā ieraksta sistēmā”.

SLO grāmatvedības uzskaitē jānodala organizācijas saimnieciskās darbības (ja organizācija tādu veic) uzskaitē no organizācijas statūtos noteikto mērķu sasniegšanas darbības. SLO gada pārskats paredz sniegt detalizētu informāciju par SLO pārskata gadā sasniegtajiem rezultātiem - (finanšu un nefinanšu rādītāji), tādējādi ir nodrošināta organizācijas naudas plūsmas caurskatāmība un pilnīgāka informācija par organizācijas paveiktajiem darbiem un plānotajiem turpmākās darbības virzieniem.

Lai realizētu SLO uzraudzību, organizāciju pienākums ir ik gadu līdz 31.martam iesniegt VID iepriekšējā gada darbības pārskatu. Sākot ar 2024.gada 1.janvāri, Ministru kabineta 2020.gada 5.maija noteikumi Nr.407 “Noteikumi par biedrības, nodibinājuma, reliģiskās organizācijas vai tās iestādes iepriekšējā gada darbības pārskata un turpmākās darbības plāna veidlapu” attiecas tikai uz tādām organizācijām, kas piesakās SLO statusam. Līdz ar to SLO statusā strādājošām organizācijām darbības pārskats VID ir iesniedzams, aizpildot gada pārskata daļu “Vadības ziņojums”.

7. GALVENIE SECINĀJUMI

- Lai arī kopējais SLO skaits pēdējos gados samazinās, organizāciju vajadzība un interese sniegt sabiedrisko labumu un attiecīgi iegūt SLO statusu nav samazinājusies un, kā pierāda 2022.gada dati, tieši otrādi - ir pieaudzis organizāciju skaits, kuru mērķis ir sniegt sabiedrisko labumu un kuras pretendē uz SLO statusa iegūšanu;
- 2022.gadā SLO statuss galvenokārt tika atņemts uz pašu SLO iesnieguma pamata - 2022.gadā šādu organizāciju skaits bija 299, kas ir lielākais skaits pēdējo četru gadu laikā;
- 2022.gadā SLO ieņēmumi pieauga par 22,4% jeb 68,3 milj. *euro* līdz 304,3 milj. *euro*, tādējādi tika uzstādīts pēdējo gadu SLO ienākumu rekords;
- Ja iepriekšējos gados ziedojumu summas bija salīdzinoši nemainīgas, tad 2022.gadā ir straujš kāpums - par vairāk nekā 30 milj. *euro* jeb 42%, salīdzinot ar gadu iepriekš, sasniedzot 77,5 milj. *euro* robežu;
- 2022.gadā saistībā ar atvieglojumu piemērošanu juridiskajām personām - ziedotājiem valsts budžetā neienākušo finanšu līdzekļu apmērs sasniedza 6,6 milj. *euro*, kas par gandrīz trīs miljoniem jeb 44% pārsniedz 2021.gadā valsts budžetā neienākušo finanšu līdzekļu apmēru;
- Liela daļa uzņēmēju uzticas SLO, kurām jau ir pieredze un kurām uzņēmēji jau ir ziedojuši iepriekš. No otras puses ir pozitīvi vērtējams fakts, ka 2022.gadā (salīdzinot ar gadu iepriekš) par 35 organizācijām tomēr ir palielinājies to SLO skaits, kurām uzņēmēji ir ziedojuši, saņemot nodokļu atvieglojumus;
- 2022.gadā mazāk kā puse SLO veica saimniecisko darbību un apmēram tikai katrai astotajai SLO saimnieciskās darbības ieņēmumi ir virs 50% no visiem ieņēmumiem;
- No kopējā SLO skaita algotus darbiniekus nodarbina mazāk nekā puse jeb 46% SLO.
- Lai arī SLO nodarbināto skaits 2022.gadā ir samazinājies par gandrīz 2% līdz 8537 darbiniekiem, par 3,5% ir pieaudzis SLO nodarbināto nostrādāto stundu skaits, kas liecina, ka ir pieaugusi darbinieku noslodze SLO darbā.